

ΤΟ ΞΗΜΕΡΩΜΑ τους βρήκε κατάκοπους. Ένιωθαν όλα τα μέλη βαριά και ιδιαίτερα τα μάτια, που μετά βίας κρατούσαν ανοιχτά. Έκαναν ό,τι μπορούσαν για να ανακουφίσουν τους πληγωμένους, αλλά χωρίς τα κατάλληλα ιατρικά εργαλεία και φάρμακα τα αποτελέσματα ήταν από την αρχή απογοητευτικά. Άλλα δυο παλικάρια δεν άντεξαν. Άφησαν την τελευταία τους πνοή προτού καν φτάσουν μέχρι το πρόχειρο ιατρικό τραπέζι, που είχαν στήσει για να δώσουν τις πρώτες βοήθειες.

Κανείς δεν τους έκλαψε. Κανείς δεν τους φώναξε με τ' όνομά τους. Ήταν τόσος ο πόνος γύρω που δεν περίσσευε σταγόνα για εκείνους που έφευγαν.

«Ίσως αυτοί να 'ναι πιο τυχεροί από μας», είπε στο γιατρό ένας μεσόκοπος άντρας που είχε αναλάβει τη φροντίδα -την όποια φροντίδα, αν μπορούσε να την αποκαλέσει κάποιος έτσι- των νεκρών. «Αυτοί ησυχάσανε. Ό,τι είχανε να πάθουν το πάθανε, πάει και τέλειωσε. Αλίμονο σ' εμάς, που δεν ξέρουμε τι μας ξημερώνει»

Έδειξε τους τρεις νεκρούς, που ήταν ξαπλωμένοι στην άκρη λες και κοιμούνταν βαθιά, και ρώτησε ξύνοντας την κορυφή του κεφαλιού του.

«Τι θα γίνει σαν φέξει ο Θεός τη μέρα; Ποιος θα αναλάβει να τους θάψει και πού; Στο καθολικό νεκροταφείο θα θάψουμε ορθόδοξους;»

Πήρε φωτιά ο Στρατής Αυγερινός.

«Αυτό σε απασχολεί, άνθρωπέ μου; Πού θα θαφτούνε; Δε βλέπεις γύρω σου τι γίνεται; Νομίζεις πως το μεγάλο μας πρόβλημα αυτήν τη στιγμή είναι η θέση των τάφων τους;»

Κάτι μουρμούρισε μέσα από τα δόντια του ο άλλος, αλλά δεν τόλμησε να αντιμιλήσει στο γιατρό. Κάπου είχε δίκιο, κάπου είχε άδικο, αλλά τέτοιες ώρες τέτοια λόγια.

«Θα το φροντίσω εγώ», είπε ο Στρατής βλέποντας τη δυσφορία στο πρόσωπό του «Θα βρω τον επίτροπο, θα μιλήσω με τον παπά και θα δούμε τι θα γίνει»

Η κατάσταση ήταν το λιγότερο τραγική. Όσο περνούσαν οι ώρες τόσο οι δυνάμεις οι δικές του και των δυο βοηθών του τους εγκατέλειπαν. Είχαν ανάγκη από λίγο ύπνο και φαγητό. Για το τελευταίο είχε αναλάβει να φροντίσει ο καπετάν Φάνης, αλλά ενώ έφτανε το ξημέρωμα δεν είχε βρεθεί ούτε μια μπουκιά ψωμί να βάλουνε στο στόμα τους.

«Θα στείλω το Μανωλιό να φροντίσει και γι' αυτό», είπε ο καπετάνιος. «Όλοι πεινάνε. Έχουνε μέρες να φάνε σαν άνθρωποι. Ό,τι φαγώσιμο υπήρχε έφυγε. Ψάρεψαν οι άντρες μου, αλλά με τέτοια θάλασσα τι ψάρια να πιάσεις; Λίγα, με το ζόρι. Έτρωγαν ένα ψάρι πέντε άνθρωποι»

Πάλι ο Μανωλιός θα τους ξελάσπωνε, αλλά ο Μανωλιός δεν είχε φανεί αφότου έφυγε να φέρει την παραγγελία του γιατρού.

Έβγαλε από την τσέπη του ένα μαντίλι και σκούπισε το πρόσωπό του. Μαζί με το μαντίλι έπιασε και το μενταγιόν που του άφησε ο Βασίλης Σπανούδης να δώσει στην κόρη του.

Όλη τη νύχτα ρώταγε όσους έφερναν να τους καθαρίσουν τις πληγές, για την κόρη του Σπανούδη. Το μόνο στοιχείο που είχε στην κατοχή του ήταν πως κι εκείνη την έλεγαν Βασιλική, όπως το όνομα του πατέρα της. Τίποτα περισσότερο.

Η απάντηση ήλθε από μια γυναίκα, που άκουσε να ρωτάει για τη μικρή. Τη γνώριζε. Ήταν φίλες με τη μάνα της, κάνανε παρέα. Τώρα... πάει... πια... χάθηκαν όλοι.

«Χάθηκαν; Πώς χάθηκαν;», ρώτησε ο Στρατής σφίγγοντας στην παλάμη του το μενταγιόν.

«Μέσα στο κακό που γινόταν συνάντησα το Βασίλη... Έτρεχε κρατώντας αγκαλιά την κόρη του... τη Βασιλικούλα... Τριών χρονών αγγελούδι... Την κρατούσε σφιχτά και έτρεχε, φωνάζοντας το όνομα της γυναίκας του, αλλά πού να την έβρισκε ο δόλιος; Την είχανε κάνει κομμάτια οι Τούρκοι κι εκείνος τη φώναζε. Με είδε, μου έδωσε το παιδί. «Πάρ' τη, μου είπε. Προστάτεψέ την. Την ξέρεις τη Βασιλικούλα... Να, βλέπεις αυτό το σκαφί του καπετάν Νικόλα; Τράβα κατά κει και θα σας βρω» Πήρα το παιδί στην αγκαλιά και φρίκισα. Ήταν νεκρό το δύστυχο. Μια σφαίρα το είχε βρει στο κούτελο και το είχε αφήσει στον τόπο. Πήγα κάτι να πω, αλλά με πρόλαβε εκείνος «Μη μου την ξυπνήσεις μόνο τώρα που κοιμάται. Μη μου την ξυπνήσεις και τρομάξει...», μου φώναξε και κατάλαβα πως ο άνθρωπος είχε σαλέψει στα μυαλά. Μα, εσύ γιατί ρωτάς; Γνωστός σου ήταν; Συγγενής σου;»

«Γείτονας... Απλά, γείτονας...», απάντησε απρόθυμα ο γιατρός και έσπρωξε πάλι το μενταγιόν στην τσέπη του.

Ο καπετάν Φάνης έβαλε τις φωνές σαν τους είδε έτοιμους να πέσουν κάτω.

«Πρέπει να ξεκουραστείτε. Δεν προσφέρετε τίποτα έτσι όπως είσαστε. Ελάτε. Έχω ετοιμάσει στρωσίδια στην καμπίνα μου να κοιμηθείτε λίγο. Έφτιαξα και λίγο ζεστό ψαρόζουμο να στυλωθείτε. Έχετε πολλή δουλειά ακόμα και χρειάζοσαστε δυνάμεις»

Ο Στρατής συμφώνησε μαζί του. Δεν μπορούσε να λειτουργήσει άλλο. Αναζήτησε με τα μάτια την κόρη του και την είδε γερμένη στην άκρη να έχει παραδοθεί άνευ όρων στον ύπνο. Κοιμότανε βαθιά, όπως μαρτυρούσε η αναπνοή της και δεν έκανε καμιά προσπάθεια να την ξυπνήσει. Έριξε πάνω της μια κουβέρτα, τη σκέπασε μέχρι το λαιμό και έγνεψε στην Ξυλά να τον ακολουθήσει, καθώς έπαιρνε ξωπίσω τον καπετάνιο.

—•—

ΟΠΩΣ διαπίστωσαν, το μόνο μέρος που είχε μείνει σε όλο το σκάφος χωρίς να καταληφθεί από τους πρόσφυγες, ήταν η καμπίνα του καπετάνιου, που βρισκόταν στο πλωριό τμήμα του. Δε θα έλεγε κανείς πως ήταν ευρύχωρη, όμως ήταν αρκετά άνετη για να φιλοξενήσει δυο άτομα, να κοιμηθούν ή να ξαποστάσουν, το ένα στο διπλό κρεβάτι και το άλλο στον καναπέ, που ήταν στρωμένος με δέρματα.

Πάνω στο μικρό ξύλινο τραπέζι βρίσκονταν ήδη δυο βαθιά πιάτα με αχνιστό ψαρόζουμο, λίγο ψωμί, δυο ποτήρια και ένα μπουκάλι με νερό.

«Πιάστε τα για πολλά», είπε ο καπετάν Φάνης, που με μια απρόσμενη ευγένεια έσυρε προς τα πίσω την καρέκλα για να καθίσει η Άννα Ξυλά, ενώ έδειχνε με το βλέμμα το άλλο κάθισμα στο Στρατή.

«Είναι ό,τι απέμεινε, το τελευταίο. Το φύλαξα σαν τα μάτια μου για μια δύσκολη ώρα σαν και τούτη», μουρμούρισε μέσα από τα δόντια του σπρώχνοντας την καρέκλα στη σωστή της θέση μόλις η Άννα βρέθηκε ανάμεσα σ' αυτήν και στο τραπέζι.

«Εσύ, καπετάνιε; Δε θα μας κάνεις παρέα;»

«Δυστυχώς, όχι, κυρία μου. Το καθήκον μου είναι κοντά στον κόσμο και η θέση μου δίπλα στο πλήρωμα. Ξεκουραστείτε και εγώ θα σας ξυπνήσω σε τέσσερις... πέντε ώρες. Μη μας πέσετε κάτω τώρα που σας έχουμε ανάγκη!»

Ο Στρατής παρατήρησε μια φανερή τρυφερότητα στα λόγια του, όπως απευθυνόταν στη γυναίκα. Σίγουρα θα του άρεσε, αλλά οι στιγμές δεν ήταν

κατάλληλες για να δείξει κάτι τέτοιο. Οι πληγές στην ψυχή της Ξυλά έχασκαν και θα περνούσε πολύς καιρός να επουλωθούν. Ίσως αυτό να μη γινόταν και ποτέ, αλλά σίγουρα -σε άλλες περιπτώσεις- ο Φάνης θα επιδίωκε να ήταν εκείνος που θα προθυμοποιούταν να τις κλείσει. Όσο για την παρέα, που του ζήτησαν να τους κάνει, ήταν φανερό πως αρνήθηκε σκόπιμα γιατί απλούστατα δεν περίσσευε τίποτα ώστε να γεμίσει ένα τρίτο πιάτο.

Έκανε να διαμαρτυρηθεί γι' αυτό ο γιατρός, να προτείνει να μοιραστεί στα τρία το ψαροζούμι, αλλά δεν πρόλαβε. Ο καπετάνιος είχε στρέψει ήδη την πλάτη, βγήκε γρήγορα σαν να τον κυνηγούσαν και έκλεισε πίσω του την πόρτα.

Το ζουμί τούς στύλωσε. Ένιωσαν το υγρό να κυλάει ζεστό μέσα τους και μαζί του ξανακύλησε η χαμένη τους δύναμη. Τέτοια νοστιμιά φαγητού και τέτοια απόλαυση σε κάθε κουταλιά δεν την είχαν αισθανθεί ποτέ στη ζωή τους.

«Τούτο εδώ ανασταίνει και νεκρούς», είπε ο Στρατής ρουφώντας και την τελευταία σταγόνα από το πιάτο, αλλά αμέσως μετάνιωσε γι' αυτό που ξέφυγε από τα χείλη του σαν σκέφτηκε πως εκεί μέσα, δίπλα τους, σίγουρα υπήρχαν ψυχές που φτερούγιζαν και ζητούσαν ανάπαυση, κι αυτό το φτερούγισμα ακουγόταν πιο δυνατό στ' αφτιά της γυναίκας που βρισκόταν σιμά του. Η Ξυλά ήπια κι εκείνη το ζωμό μέχρι το τέλος, χωρίς να μιλήσει, μάζεψε τα πιάτα και τα έβαλε στην άκρη με μηχανικές κινήσεις.

«Κοιμήσου στο κρεβάτι. Εγώ θα κοιμηθώ εδώ», είπε ο Στρατής και χωρίς να περιμένει απάντηση ξάπλωσε με το πλάι στηρίζοντας το σώμα του στην πλάτη του καναπέ.

Έκλεισε τα μάτια. Νύσταζε. Είχε τόσα μερόνυχτα να κοιμηθεί σαν άνθρωπος και τα βλέφαρα γίνανε ξαφνικά μολύβι, ασήκωτα. Ίσα που πρόλαβε να δει την Άννα που κάθισε στο κρεβάτι και έγειρε στο μοναδικό μαξιλάρι που υπήρχε. Μετά ένιωσε να πέφτει σε ένα μαύρο κενό, αλλά δεν πρόλαβε να τρομάξει από την πτώση που γινόταν με απίστευτη ταχύτητα. Τα πάντα χάθηκαν και ο ύπνος που τον τύλιξε φρόντισε να τον σκεπάσει όσο το δυνατόν πιο βαριά για να βρει λίγη γαλήνη εκεί στο άμετρο βάθος του μυαλού του.

Όπως απότομα βρέθηκε στα άπατα βάθη του ύπνου έτσι απότομα τον ανέσυρε από αυτά η κραυγή. Τινάχτηκε λαφιασμένος και ανακάθισε μέχρι να συνειδητοποιήσει πού βρισκόταν και τι συνέβαινε. Ήταν κραυγή κινδύνου αυτή, απόγνωσης, πόνου. Είχε χάσει κάθε τι το ανθρώπινο από πάνω της και γέμισε την καμπίνα με απελπισία.

Ο Στρατής, παλεύοντας ακόμη να ξεφύγει από τα πλοκάμια του ύπνου, που προσπαθούσε να τον κρατήσει κοντά του, συνειδητοποίησε πως η κραυγή βγήκε από τα χείλη της Άννας που σπαρταρούσε πάνω στο κρεβάτι. Τινάχτηκε όρθιος και με μια δρασκελιά βρέθηκε κοντά της.

Το σώμα της στριφογύριζε, τα μάτια ήταν κλειστά και δάκρυα έτρεχαν στο πρόσωπο, που πάνω του κυριαρχούσε ο τρόμος. Έβλεπε εφιάλτη. Μικρές άναρθρες κραυγές έβγαιναν από το στόμα της και τα χέρια της έπιαναν το μαλλί που υπήρχε πάνω στα δέρματα τα στρωμένα στο κρεβάτι, σαν να προσπαθούσε μάταια να προφυλαχτεί από τον κίνδυνο που την έζωνε.

«Άννα... Άννα...»

Η φωνή του σιγανή κοντά στ' αφτί της. Τόσο κοντά που το πρόσωπό του άγγιξε το δικό της. Η γυναίκα εξακολουθούσε να σπαράζει. Ο εφιάλτης την είχε αρπάξει γερά και δεν την άφηνε να φύγει.

«Μη... μη... Όχι τα παιδιά... Όχι τα παιδιά... Μη όχι... Σκοτώστε εμένα όχι αυτά... Μη...»

Η τελευταία λέξη βγήκε άγρια, γεμάτη απόγνωση. Ο Στρατής τής έπιασε τους ώμους και την τίνανε απαλά. Η γυναίκα άνοιξε τα μάτια και τον κοίταξε σαν χαμένη. Ποια μάτια; Δυο τεράστια φεγγάρια πλημμυρισμένα στα δάκρυα. Δυο ποτάμια που έτρεχαν ασταμάτητα παρασέρνοντας στο διάβα τους ό,τι όμορφο είχε στη ζωή της.

«Άννα... Άννα... Ησύχασε... Όνειρο ήταν... Ησύχασε...»

Την κρατούσε τώρα στην αγκαλιά του και την κανάκευε κι εκείνη, χωμένη σ' αυτήν, έτρεμε σύγκορμη. Τα χέρια της απλώθηκαν και αγκάλιασαν το σώμα που της πρόσφερε προστασία. Το κράτησε ασπίδα, να φυλαχτεί από το σίδερο και τα βόλια, να σώσει τη ζωή της και τη ζωή των άλλων.

«Ησύχασε... πέρασε... Εφιάλτης ήταν...»

«Τα παιδιά... Τα παιδιά... Ο Λευτέρης... Η Μάρω... Πώς να σταματήσω το αίμα... Τα παιδιά... Ο πατέρας... Ο Χρήστος... Αίμα... Αίμα... Παντού αίμα... Πώς να το σταματήσω, Θεέ μου...!»

Βογκούσε, ούρλιαζε, χτυπιότανε, πάλευε μέσα στην αγκαλιά του Στρατή κι εκείνος την κράταγε γερά, με τα χέρια δεμένα σφιχτά πίσω από την πλάτη της, της μιλούσε σιγά, της ψιθύριζε πως ήταν εφιάλτης, πως πέρασε κι έπρεπε να περάσει στην πραγματικότητα.

Οι κραυγές αραίωσαν, το τρέμουλο λιγόστεψε, τα τινάγματα σταμάτησαν. Η γυναίκα πήρε βαθιές αναπνοές, γαντζωμένη ακόμη στους ώμους του γιατρού και, όταν πάτησε πάλι στη Γη και ήλθε το μυαλό στη θέση του, άφησε τα χέρια της να γλιστρήσουν από τους φιλόξενους ώμους και έδιωξε τα μαλλιά από τα μάτια της, τα πλημμυρισμένα με δάκρυα.

Ξέσφριζε το αγκάλιασμα ο Στρατής, ένιωσε τώρα την αναπνοή της στο λαιμό του να ηρεμεί.

Έγειρε το κεφάλι της στο μαξιλάρι και έκλεισε τα μάτια. Ο Στρατής σηκώθηκε, πήγε μέχρι τον καναπέ, κάθισε και αφέθηκε να την κοιτάζει μέχρι να συνέλθει τελείως, να βγάλει το κεφάλι της από το αίμα και να αναπνεύσει. Κοίταξε λοξά από το φιλιστρίνι. Ο ήλιος έπρεπε να είχε πάρει για καλά την ανηφόρα γιατί οι αχτίδες του έμπαιναν στην μικρή καμπίνα και την έλουζαν με φως.

«Δε θα το ξεπεράσω... Δε θα το ξεπεράσω... Θα έρχονται στα όνειρά μου οι πεθαμένοι και θα μου θυμίζουν τι έγινε, πώς έφυγαν. Δε θα το αντέξω... Μου φαίνεται πως θα τρελαθώ...»

«Ηρέμησε... Ησύχασε τώρα. Πάει πέρασε...»

«Θα ξανάρθει, το ξέρω, θα ξανάρθει ξανά και ξανά... Θεέ μου, πώς άφησες να γίνει ένα τόσο μεγάλο έγκλημα; Τι έφταιζαν τα παιδιά, εμείς... Πώς χτύπαγαν; Πώς έκοβαν τους ανθρώπους στα δύο; Ούτε τα θηρία στη ζούγκλα δε φέρονται με τόση αγριότητα...»

Ο Στρατής δεν κούνησε από τη θέση του. Την άκουγε και την κοιτούσε, όπως μιλούσε με τα μάτια κλειστά και το πρόσωπο μουςκεμένο από νέα δάκρυα.

«Είναι νωπές οι πληγές ακόμη και πονάνε», είπε δισταχτικά. «Δε θέλω να σου πω λόγια παρηγοριάς γιατί με τα λόγια δεν κλείνουν αυτές οι πληγές. Ο μόνος γιατρός είναι ο χρόνος, κανένας άλλος»

Ξαφνικά η γυναίκα άλλαξε με μιας. Άνοιξε τα μάτια της. Σηκώθηκε, έριξε λίγο νερό στο πρόσωπο από μια λεκάνη που υπήρχε σε ένα μικρό τραπεζάκι στην άκρη της καμπίνας και γύρισε προς το μέρος του.

«Καιρός να συνεχίσουμε», του είπε σφίγγοντας πεισματικά τα χείλη. «Όπως είπες κι εσύ, δεν πρέπει να αφήνουμε το σταυρό στη μέση του δρόμου για το Γολγοθά»

Άνοιξε την πόρτα και βγήκε. Ο ήλιος και το ψυχρό αεράκι τη συνέφεραν αμέσως. Από το αίμα στο όνειρο στο αίμα της πραγματικότητας. Ο Στρατής έριξε κι εκείνος λίγο νερό στο πρόσωπό του και την ακολούθησε.

Καθισμένος έξω από την καμπίνα, οκλαδόν, ο Μανωλιός. Φαινόταν να τον είχε πάρει ο ύπνος, αλλά ακούγοντας τα βήματα άνοιξε τα μάτια και στάθηκε ορθός μπροστά στο γιατρό. Πρότεινε το χέρι και του έδωσε ένα αρκετά μεγάλο σακούλι.

«Ό,τι ζητήσατε είναι εδώ μέσα. Μέχρι το τελευταίο βότανο...»

Πήρε ο Στρατής το σακούλι, το άνοιξε και δεν πίστευε στα μάτια του. Ναι, ήταν όλα όσα είχε ζητήσει. Τα πάντα.

«Απίστευτο! Καλά, πού τα βρήκες νυχτιάτικα, βρε θηρίο;», είπε αλλά η απάντηση ήλθε από τον καπετάν Φάνη που βρέθηκε δίπλα τους.

«Σου το ‘πα. Διαόλου κάλτσα είναι τούτος. Μέχρι φαγητό βρήκε και έφερε ο αθεόφοβος!»

Πράγματι, στην παραλία είχαν ανάψει φωτιές και ήδη έρχονταν μυρωδιές από φαγητά που ψήνονταν ή βράζανε μέσα σε σιδερένιες χύτρες.

«Όχι σπουδαία πράγματα», είπε ο Μανωλιός με τα μάτια πάντα κατεβασμένα μπροστά στον καπετάνιο «Όχι σπουδαία πράγματα, ίσα για να βάλει ο κόσμος μια μπουκιά στο στόμα του»

Ο Στρατής έκλεισε τη σακούλα.

«Τώρα μπορούμε να προσφέρουμε κάτι περισσότερο στον κόσμο», είπε με σιγουριά. Γύρισε στην Ξυλά. «Ξύπνησε τη Χριστίνα και ελάτε εδώ πάνω να ετοιμάσουμε ό,τι χρειάζεται και να πιάσουμε δουλειά»

Ο καπετάν Φάνης έδειξε πως κάτι τον προβλημάτιζε έντονα τόση ώρα.

«Με τους πεθαμένους, τι θα κάνουμε;»

Ο Στρατής γύρισε και τον κοίταζε. Ναι, ήταν κι αυτό. Έπρεπε να το αντιμετωπίσουν και μάλιστα αμέσως.

«Πρέπει να συνεννοηθούμε με τον Επίτροπο», είπε ο Στρατής. «Είναι, άραγε, μακριά το ορθόδοξο νεκροταφείο;»

Ο καπετάνιος γύρισε και κοίταζε το Μανωλιό. Ο ίδιος δεν είχε ιδέα ακόμα κι αν υπήρχε ορθόδοξο νεκροταφείο. Ο νεαρός κατάλαβε πως περίμεναν από εκείνον την απάντηση.

«Οι ορθόδοξοι εδώ είναι λίγοι. Διακόσοι... διακόσοι πενήντα, όχι παραπάνω», είπε κοιτάζοντας προς τον κατοικημένο λόφο.

«Κι αν πεθάνει κάποιος, πού τον θάβουνε;»

«Άκουσα πως τους θάβουνε σε έναν χώρο έξω από μια μικρή ορθόδοξη εκκλησία, τον Άγιο Νικόλαο και σε μια άλλη, την Αγία Παρασκευή... Δεν είμαι σίγουρος»

«Καλά, θα μάθουμε», είπε ο καπετάνιος δείχνοντας πως η συζήτηση τέλειωσε. Ο Μανωλιός έφυγε αθόρυβα ακροπατώντας, λες και προσπαθούσε ακόμα και η αποχώρησή του να περάσει εντελώς απαρατήρητη.

Τότε είδε ο Στρατής τη Σοφία. Στεκόταν παράμερα και περίμενε να τελειώσει για να του μιλήσει. Τον πλησίασε και πέρασε το χέρι της γύρω από το μπράτσο του.

«Ανησυχήσαμε όλη νύχτα. Τι έγινε; Πού είναι η Χριστίνα; Γιατί δε φανήκατε να μας πείτε δυο κουβέντες, να ησυχάσουμε εγώ και ο γιος σου;»

Ο Στρατής ακούμπησε τρυφερά το χέρι του πάνω στο δικό της.

«Ήτανε δύσκολη η νύχτα και ακόμα πιο δύσκολη θα είναι η μέρα. Ευτυχώς που ο καπετάνιος μάς έδωσε την καμπίνα του και κοιμηθήκαμε λίγο, διαφορετικά δε θα μπορούσαμε να σταθούμε όρθιοι»

Η Σοφία κινήθηκε προς την καμπίνα.

«Θέλεις να πεις πως η Χριστίνα είναι ακόμη μέσα;»

Ο Στρατής κούνησε το κεφάλι του αρνητικά.

«Δεν κοιμήθηκε η Χριστίνα στην καμπίνα»

«Είπες, κοιμηθήκαμε...»

«Ναι, εγώ και η Ξυλά, που βοήθησε όλη νύχτα...»

Η Σοφία κοίταξε ερευνητικά τον άντρα της. Ένα μικρό αγκάθι ένιωσε να της ενοχλεί την καρδιά, καθώς είδε την Ξυλά μαζί με τη Χριστίνα να έρχονται. Παρατήρησε πως η γυναίκα αυτή είχε μεταμορφωθεί σχεδόν εντελώς. Σίγουρα δε θα άφηνε αδιάφορα, όπου κι αν περνούσε, τα βλέμματα των ανδρών.

Χαμογέλασε αμήχανα. Έπιανε τον εαυτό της να ζηλεύει, αλλά αμέσως μετά τον έπεισε πως δεν είχε κανέναν λόγο. Η Ξυλά θρηνούσε μέσα της τόσοι σκοτωμένους δικούς της, μεταξύ αυτών τα δυο παιδιά και τον άντρα της. Πώς θα μπορούσε τέτοιες ώρες να σηκώσει μάτια για άλλον άντρα ή πώς θα έδινε δικαίωμα να σηκώσει άλλος άντρας μάτια πάνω της;

«Ο Επίτροπος, επιτέλους!», ακούστηκε η φωνή του καπετάν Φάνη, που έσπευσε να κατέβει από το καράβι για να τον συναντήσει, μόνο που αυτήν τη φορά δεν ήταν μόνος του. Μαζί του ήταν δυο παπάδες, ένας ορθόδοξος και ένας καθολικός, όπως έδειχνε η αμφιεσή τους.

«Ωραία», μουρμούρισε με φανερή ικανοποίηση ο Φάνης, «τόρα θα τα ταχτοποιήσουμε όλα»

Ο Επίτροπος έδειχνε κακοδιάθετος και δεν έκρυβε καθόλου τη δυσαρέσκειά του για την κατάσταση που επικρατούσε στο λιμάνι. Όταν άκουσε πως στο πλοίο υπήρχαν νεκροί ξέσπασε.

«Να τους θάψετε το γρηγορότερο μην πλακώσει καμιά επιδημία και μας θερίσει», είπε ανήσυχος και στράφηκε στους παπάδες που τον συνόδευαν. «Φροντίστε εσείς τα τελετουργικά της θρησκείας, μην πάνε άψαλτοι οι χριστιανοί, αλλά σύντομα»

Έπαιξε τα χέρια στην πλατιά ζώνη που του κρατούσε το φαρδύ παντελόνι.

«Ορθόδοξοι είναι, φυσικά, έτσι;»

«Έτσι», απάντησε ο καπετάνιος προσπαθώντας να καταλάβει αν αυτό το «Έτσι» που απάντησε ήχησε όμορφα ή άσχημα στα αφτιά του Επίτροπου.

«Παπά Νικόλα δικοί σας είναι», είπε γυρίζοντας προς τον μεσόκοπο ορθόδοξο ιερέα που παρακολουθούσε αμίλητος τη σκηνή. «Ανάλαβε να τους θάψεις μέχρι το μεσημέρι. Δεν έχουμε όρεξη να μας βρούνε τίποτα αρρώστιες στα καλά καθούμενα»

Ο παπά Νικόλας, το ίδιο αμίλητος, προχώρησε προς το πλοίο, ανέβηκε τη σκάλα και μόνο τότε άνοιξε το στόμα του ζητώντας να μάθει πού ήταν οι πεθαμένοι για να ξεκινήσει το τελετουργικό.

Ο Επίτροπος κοίταξε γύρω του, είδε σκορπισμένο τον κόσμο, τα καζάνια που έβραζαν και χωρίς να στρέψει το βλέμμα του στον καπετάνιο έκανε γραμμές με τη μαγκούρα του στο χώμα.

«Οι προεστοί θέλουνε να μιλήσουνε σ' εσένα και στον άλλο, το γιατρό. Πρέπει να πάρουνε αποφάσεις για την τύχη σας», είπε σουφρώνοντας τα χείλη σαν να έλεγε κατάμουτρα στον άλλο πως οι πρόσφυγες θα ήταν ένα φόρτωμα βαρύ, που σίγουρα ήθελε ειδική μεταχείριση για να αντιμετωπιστεί.

«Έδωσα εντολή να φέρουν φαγητό και καθαρό νερό. Θα έλθει σε λίγο και ο μοναδικός γιατρός που έχουμε, να βοηθήσει κι εκείνος. Κάντε το κουμάντο σας μέχρι να δούμε τι θα γίνει», είπε το ίδιο απότομα. «Στις τέσσερις το απόγευμα ελάτε πάνω στη Χώρα να συζητήσουμε»

Έστρεψε την πλάτη του και ανέβηκε μαζί με τον καθολικό παπά στην άμαξα. Ο τελευταίος κάτι του ψιθύρισε στ' αφτί και εκείνος στράφηκε στον καπετάν Φάνη.

«Καθολικοί υπάρχουνε πάνω στο πλοίο;», ρώτησε.

«Όχι», απάντησε ο καπετάνιος και η αρνητική του απάντηση ήταν, λες, το έναυσμα στον Επίτροπο να πλαταγίσει το καμτσίκι στον αέρα, για να δώσει στο άλογο να καταλάβει πως έπρεπε να ξεκινήσει.

«Στις τέσσερις, όπως είπαμε», φώναξε καθώς η άμαξα έκανε στροφή και αυτή η υπενθύμιση, θα έπαιρνε όρκο ο καπετάνιος, έκρυβε και ένα είδος προειδοποίησης πως, αν τολμούσε να τους αγνοήσει, θα είχε άσκημα ξεμπερδέματα.

Γύρισε στο πλοίο και κατέβηκε στο αμπάρι. Εκείνη την ώρα έβγαζαν από το στόμιο τους πεθαμένους, τυλιγμένους σε κουβέρτες. Ο παπά Νικόλας είπε να τους βάλουν σε διάταξη στο κατάστρωμα, άνοιξε ένα βιβλίο που κρατούσε, είπε τους ψαλμούς και ζήτησε να βρεθεί ένα κάρο να τους μεταφέρει μέχρι το νεκροταφείο.

«Κρατήσατε τα ονόματά τους;», ρώτησε τους ανθρώπους που τους μετέφεραν και τους άφησαν στο κατάστρωμα. Σήκωσαν εκείνοι αδιάφορα τους ώμους. Ποιος νοιαζόταν για ονόματα τούτη την ώρα. Ας ρωτούσε τον καπετάνιο, ίσως εκείνος γνώριζε περισσότερα.

«Καλά, δεν πειράζει. Εσείς δεν τους ξέρετε, μα ο θεός τους ξέρει», είπε βάζοντας το βιβλίο που κρατούσε στον κόρφο του.

— • —

ΤΟ ΚΑΡΟ δεν άργησε να έλθει. Ο Επίτροπος φρόντισε ώστε να είναι στην προκυμαία προτού αρχίσει τον κατήφορο ο ήλιος. Τοποθέτησαν τους νεκρούς τον έναν δίπλα στον άλλο και περίμεναν την εντολή του παπά Νικόλα για να ξεκινήσουν.

Εκείνος τους έγνεψε πάνω από το πλοίο να περιμένουν και έμεινε για λίγο αμίλητος κοιτάζοντας τον νεαρό άντρα που του έστελνε απρόσμενα ο θεός στο δρόμο του.

«Είσαι σίγουρος για τις αποφάσεις που πήρες;»

«Σίγουρος», απάντησε με φωνή γεμάτη σιγουριά ο Αλέξης Αρχοντής. «Θα με παντρέψεις με τη Χριστίνα και, όποτε νομίσεις εσύ πως είμαι έτοιμος, θα με καλέσεις στις τάξεις σας, στην ιεροσύνη»

Σταμάτησε και κοίταζε τον ιερέα ερευνητικά.

«Πόσους άλλους ορθόδοξους ιερείς έχει το νησί;»

Ο παπά Νικόλας γέλασε. Χάιδεψε τη γενειάδα του και έβαλε το καλυμμαύκι του.

«Πόσους; Τι, πόσους; Τρεις είμαστε όλοι κι όλοι. Πόσες ψυχές ορθόδοξες λες πως βρίσκονται εδώ; Λίγες. Καλά που ήρθανε εδώ και έναν χρόνο κάποιοι πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία και φάνηκε πως υπάρχουμε, έστω και σαν μειονότητα. Τρέχουμε και δε φτάνουμε, αλλά έχουμε πίστη. Να, πιστεύω πως την απόφαση που μου ανακοίνωσες την πήρε πριν από σένα ο Θεός. Πόσες φορές, να 'ξερες, τον παρακάλεσα να μας στείλει κάποιον να μας βοηθήσει!»

«Να, λοιπόν, που άκουσε τις προσευχές σου και με έστειλε»

Άπλωσε το χέρι του στον παπά και εκείνος του έδωσε συγκινημένος το δικό του.

«Καλωσόρισες, αδερφέ Αλέξανδρε», είπε με θέρμη και κατέβηκε τη σκάλα λες και είχε βγάλει φτερά.

Κάθισε δίπλα στον αμαξά, έβγαλε πάλι το βιβλίο και άρχισε να διαβάζει νεκρώσιμους ψαλμούς, καθώς το κάρο μπήκε στο χωματόδρομο που οδηγούσε στη Χώρα.

Ο Αλέξης τον κοίταξε μέχρι που χάθηκε από τα μάτια του και κατέβηκε στο αμπάρι. Ο γιατρός, η Χριστίνα και η Ξυλά έδιναν τη δική τους μάχη. Είχαν επιστρατεύσει και μερικές άλλες γυναίκες και τις είχαν επιφορτίσει με το καθήκον να πλένουν με προσοχή τα τραύματα και να τα δένουν με καθαρά πανιά, που είχαν πλυθεί καλά στο νερό που έβραζε ασταμάτητα και τα στέγνωναν απλώνοντάς τα κοντά στη φωτιά.

Και οι τρεις ήταν κατάκοποι, αλλά φαίνονταν ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα της δουλειάς τους.

Πλησίασε τη Χριστίνα με ένα πλατύ χαμόγελο. Της είπε τα νέα. Σε λίγες μέρες, μόλις έβρισκαν ένα πρόχειρο κατάλυμα να βάλουν το κεφάλι τους από κάτω, θα παντρεύονταν από τον ορθόδοξο ιερέα του νησιού, αυτόν που μιλούσε πριν από λίγο μαζί του και μετά εκείνος θα έβαζε το ράσο να υπηρετήσει το θεό σκύβοντας με άλλη ιδιότητα πια πάνω από τους ανθρώπους που υπέφεραν.

Την αγκάλιασε και τη φίλησε στο μέτωπο τρυφερά.

«Ευχαριστημένη;»

«Θα μπορούσα να μην είμαι;»

Ακούμπησε το κεφάλι της στο στήθος του.

«Μόνο που φοβάμαι λίγο»

«Φοβάσαι; Τι;»

«Να, το αύριο. Κοίταξε γύρω σου. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι πού θα πάνε; Πώς θα στήσουνε σπιτικά; Πώς θα επιβιώσουνε και πόσοι από αυτούς θα ζήσουνε για να αρχίσουνε μια νέα ζωή σ' έναν ξένο τόπο;»

Της χάιδεψε με τρυφεράδα τα μαλλιά.

«Έχε εμπιστοσύνη στο Θεό», είπε τρυφερά. «Δε θα μας αφήσει να χαθούμε, θα δεις»

Κούνησε το κεφάλι της δύσπιστα.

«Και όλοι τούτοι, που τον παρακαλάνε; Που σηκώσανε τα χέρια να προσευχηθούνε σ' Αυτόν, όταν πατήσανε στο νησί οι Τούρκοι, και τους τα κόψανε; Δεν είχαν εμπιστοσύνη στο Θεό; Είχαν. Για ρώτησέ τους, τώρα έχουν;»

«Σώπα, μη βλαστημάς. Ο άνθρωπος είναι αδύναμος από τη φύση του. Μας δοκιμάζει ο Θεός, μας δοκιμάζει κάθε στιγμή, κάθε ώρα. Ξέρει, όμως, τις αντοχές μας, μην αμφιβάλλεις. Σου είπα, έχε Του εμπιστοσύνη, μη χάνεις την πίστη σου σ' Αυτόν».

Τραβήχτηκε από την αγκαλιά του και κοίταξε γύρω της.

«Κοίτα, κοίτα πόσος πόνος βρίσκεται στο αμπάρι αυτού του πλοίου και σκέψου πόσος ακόμη βρίσκεται εκεί που αφήσαμε τους δικούς μας και τα σπίτια μας. Κοίταξε και πες μου, εδώ υπάρχει Θεός;»

«Ναι, υπάρχει», απάντησε ήρεμα ο Αλέξης. «Γιατί ο Θεός είναι και πόνος. Αβάσταχτος πολλές φορές. Μπερδεύεται κάπου κάπου με τον άλλο πόνο, τον ανθρώπινο, μα όταν δει τα ζόρια απλώνει το χέρι Του και τον αλαφρώνει. Αλλάζει τα ζύγια στην πλάστιγγα. Βάζει περισσότερα στη μεριά που είναι η δύναμη, η καρτερικότητα και η υπομονή και βγάζει άλλα που είναι στη μεριά της αδυναμίας, της λιγοψυχίας και της έλλειψης πίστης»

Πλησίασε κοντά της.

«Εμένα, μου έχεις εμπιστοσύνη;»

«Σου έχω»

«Τότε έχεις και στο Θεό, γιατί εκείνος με έστειλε κοντά σου»

Την άφησε και προχώρησε στο βάθος του αμπαριού. Ήταν καιρός να πλησιάσει πιο κοντά τους ανθρώπους. Να ζήσει τον πόνο τους και να τους στάξει βάλσαμο στην ψυχή.

Δεν είδε δυο μάτια, κάρβουνα αναμμένα, που παρακολουθούσαν κάθε του κίνηση και δεν άφηναν στιγμή από το οπτικό πεδίο τη Χριστίνα. Ήταν τα μάτια του Χασάν, που σκοτείνιαζαν κάθε φορά που ο Αλέξης την άγγιζε ή τα χείλη του σεργιάνιζαν για λίγο στο λαιμό ή στο μέτωπό της.

Τότε ένιωθε ένα πυρωμένο σίδερο να του καρφώνεται στην καρδιά και η ψυχή του αντάριαζε σαν φορτουνιασμένη θάλασσα που ήθελε να καταπιεί όποιο ζωντανό πλάσμα τολμούσε να πάει ενάντια στο κύμα της.